

2018. aasta eesti keele riigieksamist

Pille Reins

eesti keele ja kirjanduse peaspetsialist

1. Eksami eesmärgid

Gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise, läbiviimise, eksamitööde koostamise ja hindamise tingimused ning kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri [määrusega nr 54](#). Määruse kohaselt on riigieksamite läbiviimise eesmärk hinnata gümnaasiumi riikliku õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning kohustuslike kursuste õpitulemuste omandatust selleks, et

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase gümnaasiumi lõpetamise kohta;
- 6) siduda järjestikuste haridustasemetega õppekavad ning võimaldada kasutada riigieksamitulemusi õpingute jätkamiseks.

2. Eksamitöö ülesehitus

2018. aasta eesti keele riigieksami ülesannete koostamisel arvestati riiklikus õppekavas määratletud õpitulemusi, läbivaid teemasid, õppeaine eesmärgi, üldpädevusi ja valdkonnapädevusi. Täpsemalt on ülesannete, õpitulemuste, üld- ja valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning õppeaine eesmärkide seotust kirjeldatud 2018. aasta eesti keele riigieksami [vastavustabelis](#).

Vormilt oli eesti keele riigieksam kirjalik kaheosaline eksam (vt [eksamitööd](#)). Esimese osaga kontrolliti tekstimõistmisoskust ning teisega tekstiloomeoskust. Eksamitöö koosnes neljast variandist, millest igaüks sisaldas alustekste, kolme lugemisülesannet ja üht kirjutamisülesannet. Tekstid esindasid ilukirjandust (proosa) ning publitsistikat.

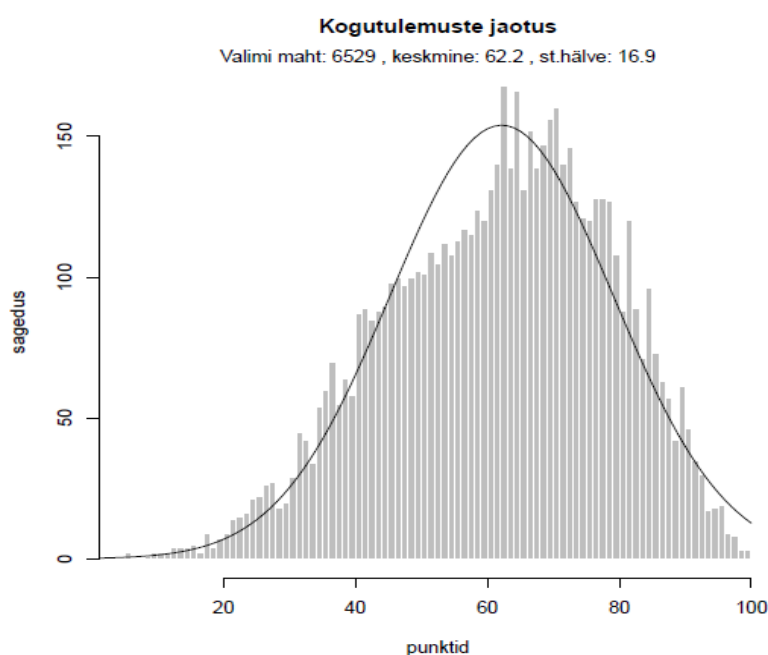
Eksami esimeses osas tuli eksaminandil valida üks eksamitöö variant ja lahendada selles antud teksti(de) põhjal lugemisülesanded, mis eeldasid terviklikke vastuseid pikkusega 50–100 sõna. Lugemisosas hinnati [hindamisjuhendi](#) põhjal ja ülesannete eest oli võimalik saada kuni 40 punkti (40% eksami kogutulemusest).

Eksami teises osas võis valida ükskõik millise eksamitöö variandi tekstiloomeülesande. Eksaminandil tuli luua umbes 400-sõnaline sidus arutlev kirjand ning see pealkirjastada. Kirjutamisel pidi lähtuma ülesandest. Alustekstide kasutamine selles osas ei olnud kohustuslik. Kirjandit hinnati [hindamisjuhendi](#) järgi ning kirjutamisosa eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (60% eksami kogutulemusest).

3. Eksamitulemused

3.1. Üldandmed

2018. aasta eesti keele riigieksami põhieksamil osales 6529 eksaminandi (2901 meest ja 3628 naist). Siinse kokkuvõtte aluseks on põhieksamil osalenud eksaminandide andmed.

Joonis 1. Tulemuste jaotus

Põhieksamil osalenud eksaminandide keskmine tulemus oli 62,2 punkti (62,2%) 100-st. Eesti keele riigieksami keskmine tulemus on viimase viie aasta jooksul olnud stabiilne (2013 – 62,4 punkti, 2014 – 62 punkti, 2015 – 61,9 punkti, 2016– 62,7 punkti, 2017– 62,9 punkti) ning statistiliselt olulisi erinevusi ei ole esinenud.

Joonisel 1 sarnaneb tulemuste jaotus normaaljaotusega, kuid on mõnevõrra nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Eesti keele riigieksam tervikuna oli suuremale osale eksaminandidest jõukohane. Miinimumtulemus oli 5 punkti ja madalaid tulemusi oli väga vähe: vaid 6 eksaminandi sai tulemuseks alla 10 punkti. Kõige rohkem oli eksaminandide hulgas neid, kelle eksamitulemus jäi vahemikku 60–70 punkti (1469 eksaminandi) või 70–80 punkti (1305 eksaminandi). 80-punktiline või kõrgem tulemus oli 1056 eksaminandil. Vähemalt 90 punkti sai 249 eksaminandi, neist kolmel oli maksimumtulemus (100 punkti).

Tulemuste kokkuvõttes esitatud tabelites on kasutatud alljärgnevaid tähiseid ja mõisteid:

N – eksaminandide arv,
 Standardhälve – tulemuste hajuvus,
 Keskmine – tulemuste aritmeetiline keskmine,
 Min – minimaalne tulemus,
 Max – maksimaalne tulemus,
 Mediaan – keskväärtus,
 AUP – alumine usalduspiir,
 ÜUP – ülemine usalduspiir.

Mediaan jagab järjestatud tulemuste rea kaheks võrdseks osaks.

AUP (alumine usalduspiir) ja ÜUP (ülemine usalduspiir) tähistavad keskväärtuse usaldusintervalli usaldusnivool 95%. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmiste erinevus on statistiliselt oluline (usaldusnivool 95%).

Tabel 1. Tulemused maakondade kaupa

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Harju maakond	2530	39	62.7	63.4	64.1	63	9	65	98	17.0
Hiiu maakond	44	1	56.0	60.5	65.0	60	23	64	96	14.8
Ida-Viru maakond	210	3	50.5	52.7	54.9	53	17	52	91	16.0
Jõgeva maakond	192	3	62.0	64.3	66.7	64	18	66	98	16.4
Järva maakond	134	2	52.4	55.1	57.7	55	15	55	89	15.7
Lääne-Viru maakond	312	5	58.6	60.4	62.2	60	15	62	96	16.3
Lääne maakond	166	3	56.9	59.5	62.1	60	6	61	95	16.8
Põlva maakond	97	1	56.4	59.3	62.3	59	26	60	88	14.7
Pärnu maakond	495	8	60.7	62.1	63.5	62	13	64	99	16.1
Rapla maakond	176	3	56.5	58.9	61.3	59	18	60	96	15.9
Saare maakond	203	3	60.4	62.5	64.5	62	16	63	90	14.6

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Tartu maakond	1156	18	65.6	66.6	67.5	67	17	68	100	16.5
Valga maakond	113	2	55.2	58.1	60.9	58	14	61	85	15.3
Viljandi maakond	288	4	56.0	58.0	60.0	58	5	59	96	17.2
Võru maakond	190	3	58.1	60.4	62.7	60	12	62	93	15.8
Maakond märkimata	223	3	52.0	54.4	56.8	54	11	56	93	18.0
Kokku	6529	100	61.8	62.2	62.6	62	5	64	100	16.9

Kõrgeim keskmine tulemus on mitu aastat järjest olnud Tartu maakonnas, madalaim aga Ida-Viru maakonnas. Tuleb silmas pidada, et maakondade keskmised tulemused ei ole täiesti võrreldavad, sest eksaminandide arv nendes erineb oluliselt (nt Hiiumaal 44 eksaminandi, Harjumaal 2530 eksaminandi). Andmete tõlgendamisel tuleks vaadata usaldusvahemikke. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmise tulemuse erinevus on statistiliselt oluline.

Tabel 2. Tulemused õppevormi järgi

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Eksternõpe	41	39.6	45.9	52.1	46	18	42	90	19.9
Kaugõpe	2	244.2	48.0	340.2	48	25	48	71	32.5
Mittestatsionaarne õpe	809	50.2	51.3	52.5	51	5	51	95	16.1
Päevane	25	47.0	53.3	59.6	53	24	55	75	15.2
Statsionaarne õpe	5245	64.9	65.3	65.7	65	10	67	100	15.5
Statsionaarne õpe (koolipõhine õpe)	341	43.7	45.4	47.1	45	6	44	90	16.0
Õhtune	1		81.0		81	81	81	81	
Üksikud õppeained mittestatsionaarses õppes	42	37.4	42.0	46.7	42	13	41	76	14.9
Õppevorm märkimata	23	48.3	57.1	65.9	57	11	57	92	20.3
Kokku	6529	61.8	62.2	62.6	62	5	64	100	16.9

Tabel 3. Tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Mehed	2901	44	58.0	58.6	59.2	59	6	60	98	16.9
Naised	3628	56	64.5	65.0	65.5	65	5	67	100	16.4
Kokku	6529	100	61.8	62.2	62.6	62	5	64	100	16.9

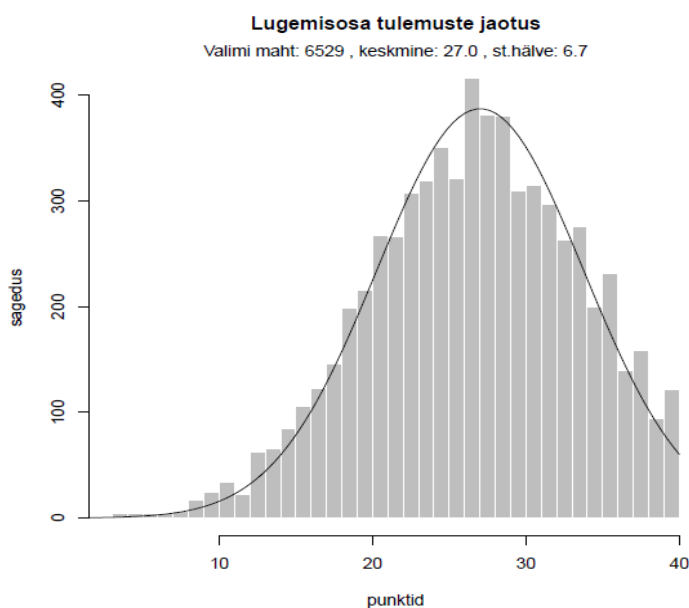
Nii nagu eelmistelgi aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine tulemus meeste omast kõrgem. Keskmise tulemuse erinevus oli 6% (2017 – 5%, 2016 – 7,8%), mis on statistiliselt oluline.

3.2. Eksamiosade tulemused

3.2.1. Lugemisosa

Riigieksamil oli neli eksamitöö varianti, millest igaühe lugemisosa koosnes ühest või mitmest alustekstist ning kolmest lugemisülesandest. Esimene variant tugines proosatekstil, teine, kolmas ja neljas publitsistikal. Eksaminandil tuli valida üks variant neljast ning lahenda lugemisülesanded, mis kontrollisid oskust mõista ja analüüsida loetud teksti ning teha loetu põhjal järeldusi. Lugemisülesanded eeldasid terviklikke vastuseid pikkusega 50–100 sõna.

Lugemisülesandeid hinnati hindamisjuhendi põhjal. Hindamisel arvestati vastuste sisu põhjalikkust, täpsust ja arusaadavust, vastavust ülesandele ning õigekeelsust. Kolme ülesande eest oli võimalik saada maksimaalselt 40 punkti (sisu eest 34 punkti, õigekeele eest 6 punkti).

Joonis 2. Lugemisosa tulemuste jaotus

Lugemisosa keskmine tulemus oli 27 punkti 40st (68%). Jooniselt 2 on näha, et tulemuste jaotus sarnaneb normaaljaotusega, kuid on nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Ülesanded olid enamikule eksaminandidest jõukohased või pigem kerged. Vähemalt 80% osa maksimumtulemusest sai 1779 eksaminandi (27,3% eksaminandidest).

Tabel 4. Teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

Variant	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
1	2635	40	26.0	26.2	26.5	66	3	26	40	6.0
2	344	5	23.0	23.8	24.6	60	5	24	40	7.6
3	2440	37	27.7	28.0	28.2	70	3	29	40	7.2
4	1110	17	27.4	27.8	28.1	69	4	28	40	6.3

40% eksaminandidest eelistas lahendada lugemisülesandeid, mis põhinesid katkendil Mihkel Muti romaanist „Eesti ümberlõikaja”. 37% eksaminandidest lahendas kolmanda variandi ülesandeid, mis põhinesid Rein Ahase artiklil „Rännata maailmas, kus kõik jääb hiirekliki kaugusele”. 17% eksaminandidest valis neljanda variandi, mille ülesannete lahendamiseks tuli lugeda kolme keeleteemalist alusteksti: katkendeid Marju Himma intervjuust Margus Niitsooga ning Alo Lõhmuse artiklist „Absurdne eesti teaduskeel” ja Peep Nemvaltsi artiklit „Teadusmõtte mitmekesisus avaldub keelerikkuses”. Vaid 5% eksaminandidest lahendas teise variandi ülesandeid, mis tuginesid kolmel innovatsiooniteemalisel alustekstil: katkenditel Wolfgang Drechsleri artiklist „Mis on innovatsioon?”, Toomas Tiiveli intervjuust Rainer Katteliga „Innovatsioon – mis see on?” ja kodanikuühiskonna arengukavast aastateks 2015–2020.

Kõrgeim keskmine tulemus saadi kolmanda variandi alusteksti põhjal lahendatud lugemisülesannete eest. Pisut madalam oli lugemisosa keskmine tulemus eksaminandidel, kes valisid neljanda variandi ülesanded. Kõige madalam oli teise variandi valinud eksaminandide tulemus.

Eksamitöö kõikides variantides oli kolm lugemisülesannet, mille hindamisel arvestati nii vastuse sisu kui ka õigekeelsust. Esimese ülesande vastuse sisu eest võis saada 0, 2, 4, 6 või 8 punkti, teise ja kolmanda ülesande sisu eest 0, 3, 6, 9 või 13 punkti. Iga vastuse õigekeelsuse eest oli võimalik saada 0, 1 või 2 punkti. Kui vastuse sisu hinnati 0 punktiga, siis õigekeelsust eraldi ei hinnatud.

Tabel 5. Lugemisosa ülesannete tulemused

	N	L1	L1 %	L2	L2 %	L3	L3 %
Variant 1	2635	7.1	71.1	9.2	61.1	10.0	66.5
Variant 2	344	7.3	73.2	7.8	52.2	8.7	57.9
Variant 3	2440	6.8	67.8	10.1	67.6	11.0	73.6
Variant 4	1110	7.0	70.0	10.2	67.9	10.6	70.6

Ülesannete keskmine lahendatus jäi vahemikku 52,2–73,6%. Lugemisosa kergeimaks osutus kolmanda variandi kolmas ülesanne (lahendatus 81%), milles tuli tekstile ja

näidetele tuginedes põhjendada, miks ja kellele on kasulik ning miks ja kellele on kahjulik, kui inimese keha on ühes, aga vaim teises riigis. Eksamitöö keerukaim oli teise variandi teine ülesanne (lahendatus 52,2%), milles tuli analüüsida kolme tekstikatkendi põhjal innovatsiooni võimalikkust sotsiaalsfääris, esitada kaks vastandlikku seisukohta ja toetada kumbagi seisukohta tsitaadiga. Ka sama variandi kolmas ülesanne oli eksamiandidele teistega võrreldes keerukam (lahendatus 57,9%). Ülesandes tuli tekstikatkendite põhjal tuua välja ettevõtete kaks rolli ja riigi kaks rolli innovatsiooniprotsessis ning toetada vastust näidetega. Teiste variantidega võrreldes oli lugemisosa teine variant pisut keerukam, kuigi tulemusprotsenti ei saa pidada madalaks. Arvesse tuleb võtta ka seda, et eksamitöö variandi keskmine lahendatus sõltub sellest, millise võimekusega eksaminandid selle valivad.

Lugemisosa kõikide ülesannete eristusindeksid¹ olid üsna kõrged (esimese variandi ülesannetel vahemikus 0,64–0,82, teise variandi ülesannetel vahemikus 0,56–0,87, kolmanda variandi ülesannetel vahemikus 0,71–0,85, neljanda variandi ülesannetel vahemikus 0,71–0,83) ning ülesanded võimaldasid eksaminande üsna hästi eristada.

Tabel 6. Meeste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	AUP	Kesk- mine	ÜUP	Kesk- mine %	Min	Mediaan	Max	Standard- hälve
Variant 1	933	24.6	25.0	25.4	62	3	25	40	6.0
Variant 2	241	22.5	23.5	24.4	59	5	24	40	7.5
Variant 3	1314	26.5	26.9	27.3	67	3	27	40	7.3
Variant 4	413	26.5	27.1	27.7	68	9	27	40	6.1
Kokku	2901	25.8	26.0	26.3	65	3	26	40	6.8

Tabel 7. Naiste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	AUP	Kesk- mine	ÜUP	Kesk- mine %	Min	Mediaan	Max	Standard- hälve
Variant 1	1702	26.7	26.9	27.2	67	8	27	40	5.9
Variant 2	103	23.1	24.7	26.2	62	5	26	40	7.8
Variant 3	1126	28.8	29.2	29.6	73	3	30	40	7.0
Variant 4	697	27.7	28.2	28.7	70	4	28	40	6.4
Kokku	3628	27.6	27.8	28.0	70	3	28	40	6.5

Lugemisosa keskmine tulemus oli meestel pisut madalam (65%) kui naistel (70%), erinevus oli keskmiselt 1,8 punkti.

¹ Eristusindeks näitab, mil määral ülesanne diferentseerib erineva tasemega õpilasi. Eristusindeksi väärtused asuvad lõigul –1st kuni 1ni ja hea eristusvõimega ülesande korral peaks indeksi väärtus olema suurem kui 0,3.

Mehed valisid kõige rohkem eksamitöö kolmandat varianti, naised eelistasid lugemisosa variantidest esimest. Eksamitöö teist varianti valisid nii mehed kui ka naised kõige vähem.

Kõrgeim keskmine tulemus oli meestel, kes valisid lahendamiseks neljanda variandi, ja naistel, kes valisid kolmanda variandi. Teise variandi ülesannete keskmine lahendus oli madalaim nii meestel kui ka naistel.

Nagu igal aastal, andsid ka seekord hindajad eksamiülesannete ja hindamise kohta tagasisidet. Küsimustikule vastas 24 lugemisosa hindajat ning kõik neist arvasid, et lugemisosa ülesanded olid jõukohased, ülesandetüübid mitmekesised ja ülesanded selgelt sõnastatud. Siiski esines vastustes mitmeid eksimusi. Eksamitöö variantide kaupa võib tuua välja järgmised probleemid ja eksimused.

1. variant

Esimeses ülesandes ei pandud tähele, et küsiti minategelase suhtumist endasse. Vastajad kaldusid minategelast iseloomustama ja tema tegevust kirjeldama. Mõnikord võrdsustati minategelane autoriga (M. Mutt). Lisaks ei pandud tähele, et vastuses tuli esitada kaks tsitaati, mitte refereeringut.

Teise ülesande vastustes varieerus etappide kirjeldus ja probleeme oli kolme etapi selge piiritlemisega. Ilmselt ei loetud ka tööjuhendit korralikult. Ülesanne eeldas, et vastuses kirjeldatakse kolme etappi, kuidas minategelane britiks saamise ideeni jõudis. Palju oli aga neid, kes kirjeldasid britiks saamist, nt probleeme keele õppimisel ja emakeele unustamise raskusi.

Kolmanda ülesande puhul jäeti nimetamata keelevahetuse käigus tekkinud probleemide lahendamise võimalused või pakuti mõlemale probleemile sama lahendust. Näiteks toodi probleemina välja see, et keelt oli raske õppida, ning lahenduseks pakuti, et tuleb sõita kodumaalt ära. Tähelepanuta jäeti, et peategelane siiski lahendas probleemi nii, et tuupis järjekindlalt edasi, lootes *vildistuda*.

Osa eksaminandidest ei saanud ka tekstist täpselt aru: väideti, nagu oleks minategelast ajendanud tegutsema raske haigus.

2. variant

Üldiselt osutus keeruliseks innovatsiooni käsitlemine laiemas kontekstis. Isegi kui leiti vajalikud tekstinäited, valmistas mõnikord raskusi nende põhjal üldistamine.

Teises ülesandes keskendus osa eksaminandidest vastandlikkusele ja innovatsiooni võimalikkus sotsiaalsfääris jäi käsitlemata.

Osa eksaminandidest esitas vastustes seisukohtade toetuseks lugemisosa alustekstide asemel kirjutamisosa tsitaate.

Esitati ka kontekstivälised seoseid/järeldusi, nt *Ettevõtete rolliks Drechlseri sõnul on areneda teatud piirini, ainult piisavalt, et jõuda ette konkurendist. Ettevõtete roll on töökohtade loomine ja rände peatamine. Riik arvab, et kultuur on raha teenimise koht. Sotsiaalsfääris on innovatsioonile jäetud vähe ruumi, kuna seal mõõdetakse asju rahas. Rainer Katla (p.o Katteli) sõnul kultuur sotsiaalvallas on hägune.*

3. variant

Kõige sagedamini eksiti esimese ülesande vastustes nelja inimgrupi nimetamisel. Osa eksaminandidest ei vastatud teksti põhjal, mida tähendab sotsiaalne võrgustik, ja seetõttu ei osanud ka õigeid inimgrupe nimetada. Sotsiaalse võrgustiku liikmete asemel nimetati lihtsalt erinevate ametite või valdkondade esindajaid, mitte lähedasi, töökaaslasi, sõpru jm.

Teise ülesande puhul unustati sageli ära, et maailma kokkutõmbumist pidi selgitama joonise põhjal. Osale eksaminandidest valmistas raskusi muutuste nimetamine. Vastati ka väga üldsõnaliselt ja tekstiväliselt.

Kolmanda ülesande vastuste suurimaks puuduseks oli see, et põhjendusi küll toodi, kuid näited kippusid segaseks jääma või puudusid.

4. variant

Esimese ülesande puhul osutus keerukamaks A. Lõhmuse põhiseisukoha väljatoomine.

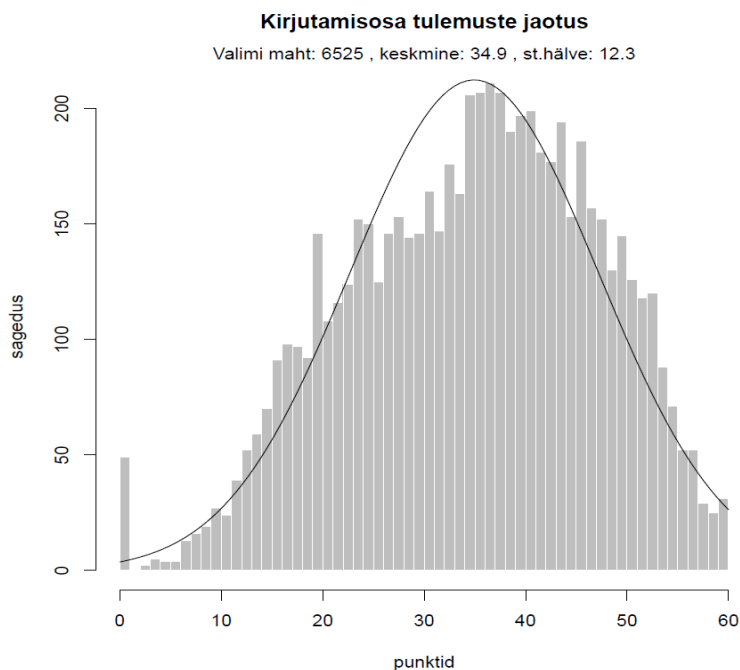
Teises ülesandes tekitas raskusi see, et ei osatud selgitada, milles seisneb Lõhmuse toetuse näilisus, sest ei saadud aru irooniast.

Kolmanda ülesande puhul ei osatud P. Nemvaltsi tekstist tuua argumente, miks peaks eesti teaduskeelt arendama, selle asemel toodi hoopis näiteid. Mõnikord esitati sisuliselt sama põhjendust mitu korda, aga erinevas sõnastuses.

3.2.2. Kirjutamisosa

Eesti keele riigieksami teises osas võisid eksaminandid valida kirjutamisülesande ükskõik millisest eksamitöö variandist. Nad pidid kirjutama umbes 400-sõnalise arutleva kirjandi ja selle ka pealkirjastama. Eksaminandidelt oodati argumenteerivat sidusat kirjakeelset teksti, milles tuli sõnastada probleem(id), seda (neid) analüüsida, põhjendada oma seisukohti ning teha järeldus(ed). Kirjandi kirjutamisel võis toetuda alustekstidele (tsitaadid, lugemisosa tekstid), kuid nende kasutamine ei olnud kohustuslik.

Kirjandi eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (sisu 25 punkti, õigekeelsus 20 punkti, stiil 10 punkti, vorm 5 punkti).

Joonis 3. Kirjutamisosa tulemuste jaotus

Kirjutamisosa keskmine tulemus oli 34,9 punkti (58%) 60st. Joonisel 3 sarnaneb tulemuste jaotus normaaljaotusega, kuigi on pisut nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Valdavale osale eksaminandidest olid kirjutamisosa ülesanded jõukohased. Vähemalt 80% kirjutamisosa maksimumtulemusest (48–60 punkti) sai 1062 eksaminandi (16,3% eksaminandidest). 20 eksaminandi tulemus oli 60 punkti.

Madalate tulemuste osakaal oli suhteliselt väike: 202 eksaminandi sai tulemuseks kuni 20% maksimumtulemusest, neist 48 kirjandi tulemus oli 0 punkti. Enamasti hinnati 0 punktiga kirjandeid, mille tekst oli liiga lühike (400 sõna asemel 100–200 sõna) või oli ülesanne jäänud täitmata (nt kirjandi tekst ei vastanud püstitatud ülesandele).

Tabel 8. Teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Mediaan	Standardhälve
Valimata	8	0.0	0.0	0.0	0	0	0.0
Variant 1	1387	35.0	35.8	36.5	60	37	13.5
Variant 2	336	34.7	36.1	37.6	60	37	13.6
Variant 3	4111	34.3	34.7	35.0	58	36	11.5
Variant 4	683	33.6	34.6	35.5	58	36	13.0
Kokku	6525	34.6	34.9	35.2	58	36	12.3

Suurem osa (63%) eksaminandidest valis kolmanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli käsitleda põhjuseid, miks inimesed tänapäeval rändavad ja/või endale uut elupaika otsivad. Näiteid võis tuua Eestist ja/või mujalt maailmast ja/või rännuraamatutest-reisikirjadest ja/või filmikunstist.

21% eksaminandidest valis esimese variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida, kui kerge või raske on inimestel iseendaks jääda kiiresti muutuvast maailmast, ja tuua näiteid ilukirjandusest ja/või draama- ja/või filmikunstist.

10% eksaminandidest valis neljanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida, kuidas noorte keelekasutus mõjutab eesti keele tulevikku, ja tuua näiteid haridusest ja/või kultuurist ja/või meediast.

5% eksaminandidest valis eksamitöö teise variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida, kuidas kultuur ning majandus üksteist mõjutavad, ja tuua näiteid ajaloost ja/või tänapäeva ühiskonnast.

Tabel 9. Tulemused hinnatud aspektide kaupa

	N	Sisu	Sisu %	Õige-keelsus	Õige-keelsus %	Stiil	Stiil %	Vorm	Vorm %
Valimata	8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Variant 1	1387	14.1	56.4	11.8	59.1	6.5	65.1	3.3	66.4
Variant 2	336	14.2	56.8	12.0	60.2	6.6	65.9	3.3	66.5
Variant 3	4111	13.9	55.6	11.3	56.6	6.2	62.2	3.2	64.8
Variant 4	683	13.7	54.9	11.2	56.1	6.3	63.1	3.3	66.1
Kokku	6525	13.9	55.7	11.4	57.2	6.3	63.0	3.3	65.3

Teise variandi puhul oli kõigi hinnatud aspektide tulemusprotsent kõige kõrgem (vt tabel 9), mis viitab sellele, et ülesande valisid tugevad keeleoskajad. Esimese variandi ülesande valinud eksaminandid said samuti üldisest keskmisest kõrgema tulemuse kõigis hinnatud aspektides (vt tabel 9). Ilmselt valisid selle ülesande pigem tugevamad õpilased. Kolmanda või neljanda variandi kirjutamisülesande valinud eksaminandide keskmine tulemus oli enam-vähem samasugune (vastavalt 34,7 punkti ja 34,6 punkti).

Tabel 10. Meeste teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Valimata	6	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0.0
Variant 1	448	15	30.9	32.2	33.5	54	0	32	60	14.2
Variant 2	225	8	33.1	34.9	36.8	58	0	36	60	14.1
Variant 3	1980	68	31.9	32.4	32.9	54	0	33	60	11.3
Variant 4	239	8	29.9	31.6	33.3	53	0	32	58	13.4
Kokku	2898	100	32.0	32.4	32.9	54	0	33	60	12.3

Tabel 11. Naiste teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Valimata	2	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0.0
Variant 1	939	26	36.6	37.5	38.3	62	0	39	60	12.8
Variant 2	111	3	36.3	38.6	40.9	64	7	38	60	12.2
Variant 3	2131	59	36.4	36.8	37.3	61	0	38	60	11.2
Variant 4	444	12	35.0	36.1	37.3	60	0	37	60	12.5
Kokku	3627	100	36.6	36.9	37.3	62	0	38	60	11.9

Naiste keskmine tulemus oli kirjutamisosas 36,9 punkti (62%), meeste keskmine aga 32,9 punkti (54%) 60st. Oluline erinevus ilmnis kõikide variantide tulemustes.

Kõige rohkem valisid eksaminandid kolmanda variandi kirjutamisülesannet (68% meestest ja 59% naistest). Nii meeste kui ka naiste järgmine eelistus oli esimese variandi kirjutamisülesanne. Neljanda variandi ülesannet valiti vähem ja selle keskmine tulemusprotsent oli madalaim nii meestel kui ka naistel. Teise variandi kirjutamisülesannet valisid eksaminandid kõige vähem, kuid selle keskmine tulemusprotsent oli kõige kõrgem.

Nii nagu varasematel aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine kirjutamisosa tulemus meeste omast kõrgem kõigi hinnatud aspektide korral. Kõige rohkem erines õigekeelsuse keskmine tulemus (2,4 punkti). Teiste hinnatud aspektide erinevus nii suur ei olnud: sisu keskmine tulemus erines 1,1 punkti, stiili keskmine tulemus 0,7 punkti ja vormi tulemus vaid 0,3 punkti.

Lühikirjandites sagedamini ilmnenuid probleeme olid hindajatelt saadud tagasiside põhjal järgmised.

- Argumenteerimise asemel domineeris jutustus/kirjeldus.
- Väidete kinnituseks näited puudusid või ei toetanud väidet/väiteid.
- Palju esines alustekstide ümberkirjutamist.
- Pealkirja ja sisu seos oli nõrk.
- Eksiti faktidega (nimed, sajandid jne).
- Väga palju oli lühikesi kirjandeid (260–280 sõna).
- Paljudes kirjandites ei täitnud kokkuvõtte oma funktsiooni: see kordas eelnevat (teemaarendust) ega sisaldanud järeldust/üldistust.
- Esimese variandi ülesandele tuginenud kirjandites käsitles osa eksaminandidest lihtsalt iseendaks jäämist, kuigi ülesanne eeldas, et arutletakse iseendaks jäämise üle kiiresti muutuvast maailmast. Toodi küll näiteid ilukirjandusest, aga need ei olnud sageli aruteluga seotud. Ülesandest kalduti ka kõrvale: kirjutati sellest, kuidas maailm muutub ja mida peaksid inimesed tegema, et ajaga kaasas käia, iseendaks jäämine unustati aga ära. Mõnel puhul kirjutati ka iseendaks saamisest, mitte iseendaks jäämisest. Näited filmikunstist asendati näidetega suvalistest telesaadetest.

- Teise variandi ülesannet julgusid valida vähesed. Enamik selle variandi kirjanditest olid üle keskmise, kuid siiski jäi osa eksaminandidest majanduse ja kultuuri seoste analüüsiga hätta: kirjutati lihtsalt kultuuri ja majanduse arengust ning vastastikused mõjutegurid jäid välja toomata või piirduti mõlema valdkonna kirjeldamisega, kuid analüüsi ega järeldusteni ei jõutud.
- Kolmanda variandi kirjandites käsitleti probleemi väga ühekülgset ja mõttekäigud olid üsna sarnased (välismaale minnakse tööle, et paremat palka saada; reisitakse, et maailma näha; oma riigist lahkutakse sõja tõttu). Ilmselt mõjutas kirjutajaid ka lugemisosa alustekst. Paljudes kirjandites piirduti lihtsalt alusteksti ümberjutustusega. Näiteid oli vähe ja peamiselt võetud alusteksti(de)st. Tsitaate (H. Koppel, A. Maimik) kirjutati ulatuslikult ümber, kuid nende varju jäi eksaminandi enda mõttearendus (esitati mitu rida tsitaati ning seejärel üks lause oma mõtet). Vähe oli näiteid reisikirjadest ja rännuraamatutest. Kui rännuraamatuid nimetatigi, siis nende autoreid ei teatud ja esitati lihtsalt pealkirju. Mõnikord kalduti ülesandest kõrvale: käsitleti sõjapõgenike ning sisserännuga seotud probleeme või kirjutati sellest, kuidas rännati minevikus ja kuidas tehakse seda tänapäeval.
- Neljanda variandi ülesandele tuginenud kirjandites kirjeldati eesti keele hetkeolukorda ja emakeele tähtsust. Eesti keele tuleviku analüüsimisel piirduti pigem sellega, et nimetati vaid inglise keele ja slängi kasutamist, kuid analüüs selle kohta, kuidas mõjutab noorte keelekasutus eesti keele tulevikku, jäi pealiskaudseks. Osa eksaminandidest kirjutas keele päritolust ja ajaloost ning kuidas tänapäeva eesti keel on muutunud, kuid ei käsitlenud seda, kuidas noored mõjutavad eesti keele tulevikku. Asjakohaseid näiteid oli vähe, kirjandid kippusid jääma üldsõnaliseks.
- Õigekeelsusvigadest esines kõige rohkem vigu põimlause kirjavahemärgistamisel (nt *Põhjuseid, miks inimesed rändavad on mitmeid. Inimesed peavad ameteid kus tööl käimine ei ole enam kohustuslik vaid seda saab teha kodus. See et inimesed lähevad tihti välismaale elama teeb Eestile halba. Noored vaatavad iidoleid kellest võtavad eeskuju kuna nad tahavad kuuluda nende hulka.*).
- Palju oli vigu kokku-lahkukirjutamisel (nt *koolide vaheline, turismi viisa, kokku tõmbumine, rännu raamat, võla koorem, kahekümneviit jm*).
- Sagedased olid poolitamisvead (nt *põhj-usel, gümnaas-iumi; situ-atsioonis, praeg-uste, sotsiaalvõrg-ustik jm*).
- Tihti eksiti vormide moodustamisel (nt mitmuse osastava käände moodustamine (nt *peresi, paljusi, tublisi, vigasi, isasi jm*); *lik-* ja *likkus-*lõpuliste sõnade käänamine (nt *demokraatlike mõtteid, kohesetundlikkus on madal jm*); pöörsõnade vormide moodustamine (nt *taodelda, töödata, naaseda, oldakse, on üksi jäätud, mindakse, tuldakse jm*)).
- Eksiti nimede kirjutamisel (nt *eestis, instagram, facebook, Austria alpid jm*).
- Võõrsõnu kirjutati valesti (nt *potensiaalne, aksepteerima, artikklis, intelligentsed jm*).

- Üsna sageli eksiti ühend- ja väljendverbi kokku- ja lahkukirjutamisel (nt *läbielasime*, *ümberhindama*, *on üleskasvanud jm*).
- Jutumärkidesse kiputi panema täiesti tavalisi sõnu, millel polnud pilkelist või tavatut tähendust (nt *tekkis „tarbimiskultuur“*, *leidis oma „sisemise mina“*) ning kasutati topeltmarkeeringut (*n-ö „palgalised kerjused“*).

4. Hindajate tagasiside

Riigieksami hindajaid oli kokku 67 (eesti keele õpetajad, õppejõud), kellest 63 andis eksamitöö kohta tagasisidet.

Lugemisosa hindajate arvates olid eksamitöö kõikide variantide tekstid ja ülesanded jõukohased ning selgelt sõnastatud. Vastuste põhjal eristusid nõrgemad ja tugevamad õpilased üsna hästi.

Ülesanded tundusid õpilastele jõukohased, mis kinnitab seda, et töö koostajad olid küsimused arusaadavalt ning selgelt sõnastanud. Ülesandeid oli eri tüüpi, meeldis, et oli ka üldistust, järeldamist ja süstematiseerimist nõudvaid ülesandeid.

Lugemisülesanded olid õpilastele jõukohased, küsimused selgelt sõnastatud, hindamiskriteeriumid samuti asjakohased.

Minu arvamuse kohaselt olid selle aasta lugemisülesanded väga õnnestunud ja lisaks huvitavad, tekst vägagi aktuaalne.

Üldine hinnang lugemisülesannetele on minu kui hindaja seisukohalt positiivne. Ülesanded olid selgelt ja arusaadavalt sõnastatud ja selge struktuuriga, ka raskusaste oli paras, sest maksimaalselt õigeid vastuseid anti vähe, kuid samas täiesti valesid vastuseid esines veel vähem.

Üldine hinnang kirjutamisosa ülesannete jõukohasusele ja sobivusele oli valdavalt positiivne. Siiski tõid paljud hindajatest esile selle, et kolmanda variandi kirjandeid oli liiga palju ja keerukam oli teise variandi ülesanne, mida julgesid valida vähesed.

Probleemid olid hästi sõnastatud, õpilastele jõukohased ja sobivad. Laia silmaringiga õpilased said näidata oma erinevaid teadmisi, lugemust.

Ülesanded olid jõukohased ja sobivad, vähemalt enamikule. Teemast mööda kirjutamist oli tunduvalt vähem kui eelmistel aastatel.

On kiiduväärt, et alustekstina kasutati värskeimat eesti kirjandust. Uudiskirjanduse kasutamine eksamitöös motiveerib ehk kirjanduskaugemaid õpilasi ka selle vastu huvi tundma. Eneseks jäämise teemat võib pidada oluliseks, nii et igati õnnestunult valitud probleem. Teine ülesanne arvestas ühiskonna eri valdkondade vastu sügavat huvi tundvate õpilastega, nii et nad said näidata oma teadmisi ja analüüsioskusi. Hea, et selline teema oli, kuigi sellel kirjutajaid oli vähevõitu. Kolmas ülesanne oli liiga lihtne ja ahvatles pealiskaudsusele. Neljas ülesanne tundus õnnestunud, aga üllataval kombel ei saanud selle valinutele eriti kõrgeid hindeid panna. Paradoksaalselt eksisid emakeele ilu ja puhtust ülistavad kirjutajad ise eesti keele reeglite vastu.

Tekstid ja kirjutamisosa ülesanded olid jõukohased. Meeldis see, et teemad olid päevakajalised. Kahju, et 2. ja 4. teemat sisuliselt ei valitud. Valdavalt kirjutati 3. teemal. Kuigi 3. teema oli jõukohane, siis tihti kirjutati üldsõnaliselt, näiteid ei toodud. Tegelikult said õpilased ära kasutada koolis loetud kirjandust. Mõned näited ilukirjandusest: Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“, Camus „Võõras“, Malala „Ma olen Malala“, Kross „Keisri hull“, Tode „Piiririik“, Gailit „Toomas Nipernaadi“ ja „Ekke Moor“, Kaugver „Nelikümmend küünalt“, Tammsaare „Tõde ja õigus“,

Palahniuk „Kakluskubi“, Hesse „Stepihunt“, Saint-Exupéry „Väike Prints“, Hosseini „Lohejooksja“, Oksanen „Kui tuvid kadusid“, Wilde „Dorian Gray portree“.

Osa hindajatest tõi tagasisides välja eksamitöö kirjutamisosa ülesannete nõrgad küljed.

Teine variant oli liiga üldsõnaline, oleks võinud olla täpsemalt formuleeritud. 4. variant oli liialt kulunud ja läbikirjutatud probleem.

Kirjutamisülesanded olid juubeliaastale kohased, kuid pean tunnistama, et ei pea neid siiski õnnestunuks. Enim jäi silma see, et III teema probleemipüstitus oli nii tugevasti alustekstiga seotud – suuremas osas tekstides, mida lugesin, käsitlesid autorid oma arutlustes ja kirjeldustes täpselt samu rändamise aspekte täpselt samade argumentidega. Arvan, et sel aastal olid teemad liiga lihtsad ega nõudnud ülemäära pingutamist, ja seepärast on ka kirjandid isikupäratud ja alustekstides kinni.

Kohati tundub mulle, et esitatud tsitaadid hakkavad õpilasi ka segama selles mõttes, et liiga palju hakatakse neid ümber kirjutama ning mõtte edasiarendust sellest ei teki.

Üldiselt jõukohane ja sobiv, aga kohati gümnaasiumi lõpetajale liiga kerge.

Kokkuvõte

Eesti keele riigieksamid on aastati võrreldavad: 2018. aasta keskmine tulemus oli üsna sarnane eelmiste aastate tulemustega. Eksam võimaldas mõõta erineva võimekusega eksaminandide keeleoskust ja mõlema osa ülesanded eristasid eksaminande hästi. Kuigi lugemisosa ülesanded olid osale eksaminandidest pigem lihtsad, võib eksamit kokkuvõttes pidada jõukohaseks ning raskusastme poolest sobivaks. Kõrge tulemuse (80 või enam punkti) saanud eksaminandide osakaal oli 16,2% ja see on võrreldav eelmiste aastatega (2017 – 17,9% eksaminandidest, 2016 – 17,2% eksaminandidest, 2015 – 16,2% eksaminandidest).

Vaide esitanud eksaminandide osakaal oli ka sel aastal väike: riigieksami tulemuse vaidlustas 52 eksaminandi (2017 – 38 valet, 2016 – 68 valet, 2015 – 80 valet, 2014 – 102 valet).

Hindajate tagasiside eksamiülesannete kohta oli valdavalt positiivne. Siiski esines kirjutamisosa ülesannete puhul kriitikat, mida eksamit ettevalmistav komisjon saab arvestada järgmiste riigieksamitööde ettevalmistamisel.

Lugemis- ja kirjutamisosa vastustes esinenud puudusi silmas pidades võiks soovitada õpilastel pöörata rohkem tähelepanu argumenteerimisoskuse arendamisele. Arutlevas kirjandis tuleks vältida jutustamist/kirjeldamist ning kirjutamisel peaks jälgima, et argumente toetaks sobivad näited. Mida suurem on lugemus, seda lihtsam on erinevatest valdkondadest asjakohaseid näiteid leida. Kindlasti tuleb pöörata tähelepanu ka õigekeelsusele ja sõnastusele. Paljusid vigu on võimalik vältida, kui tekib harjumus kasutada õigekeelsusallikaid. Lugemisoskuse arendamisel tuleks pöörata tähelepanu eri liiki tekstide analüüsimisele. Väga tähtis on harjutada ka probleemide sõnastamist ning teksti korrektset refereerimist ja tsiteerimist.